

Utvärdering av statsbidraget till vissa organisationer inom det sociala området

Verksamhetsåren 2017–2021

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2023-4-8497

Publicerad www.socialstyrelsen.se, april 2023

Förord

Socialstyrelsen har uppdraget att fördela medel enligt förordningen (2011:1062) om statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området m. m. Enligt förordningen ska Socialstyrelsen också genomföra en oberoende utvärdering av bidragsgivningen vart femte år. I denna rapport presenteras utvärderingen som har genomförts för bidragsåren 2017 till och med 2021.

Ansvarig enhetschef har varit Eva Wallin.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Socialstyrelsens uppdrag	8
Syfte och genomförande	8
Civilsamhället	9
Statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området	9
Ansökan	10
Riksorganisation och riksintresse	10
Ansökningsprocess och bedömningar	11
Årliga redovisningar	11
Rådet för erfarenhetsutbyte	12
Anslag och bidragsfördelningen 2017–2021	12
Fördelning av medel mellan verksamhetsområden	14
Organisationernas verksamhet 2017–2021	14
Organisationernas aktiviteter och verksamhet	15
Intervjuer med organisationsföreträdare.....	18
Upplägg och genomförande av intervjustudien.....	18
Organisationer som deltog i intervjustudien	19
Mål och resultatstyrning	20
Organisationernas beroende av statsbidraget	20
Hinder och framgångsfaktorer	21
Arbete med barn och unga	22
Samverkan med offentlig sektor	22
Förslag till förändring av statsbidraget	22
Återrapporteringens betydelse för organisationernas utveckling.....	23
Analys och bedömning	23
Socialstyrelsens bedömning	24
Bilaga 1. Intervjufrågor.....	27
Bilaga 2. Ekonomisk redovisning	28
Referenser	35

Sammanfattning

Socialstyrelsen fördelar årligen statsbidrag till ideella organisationer inom det sociala området. Syftet med statsbidraget är att stödja utvecklingen av ett civilt samhälle som bidrar till att människor, som befinner sig i eller riskerar att befinna sig i, en utsatt levnadssituation, kan förbättra sina levnadsvillkor. I denna rapport presenteras en utvärdering som har genomförts för bidragsåren 2017–2021.

Statsbidraget styrs av förordningen (2011:1062) om statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området. Det är omkring 65 organisationer som årligen tar del av medlen om cirka 96 miljoner. De utdelade medlen utgör ungefär en tredjedel av den sammanlagda summa organisationerna ansöker om. Statsbidraget delas ut efter ett ansökningsförfarande och organisationerna ansöker i konkurrens med varandra.

Socialstyrelsen har i sina årliga redovisningar bedömt att syftet med verksamhetsbidraget har främjat utvecklingen inom området under de aktuella åren och organisationerna själva bedömer att de uppnått förväntade resultat och uppfyllt målen med statsbidraget.

I de intervjuer med organisationsföreträdare som gjorts för utvärderingen framkommer att statsbidraget är av stor vikt för organisationernas verksamheter men att det är ett problem att bidraget enbart ges för ett år i taget, särskilt för organisationer som riktar sig direkt till personer som befinner sig i utsatta levnadssituationer, då långsiktighet och kontinuitet är särskilt viktigt. Det gäller i ännu högre grad för organisationer som arbetar med barn och unga.

Antalet ansökningar har legat stabilt under perioden 2017–2021 men de sökta beloppen har ökat. Eftersom anslagen inte ökat i samma omfattning så har andelen av de sökta beloppen som beviljats minskat.

Socialstyrelsens slutliga bedömning är att statsbidraget till organisationer inom det sociala området under åren 2017–2021 nått ut till organisationer som har genomfört aktiviteter i enlighet med statsbidragets syfte. Bidraget har skapat förutsättningar för organisationerna att stödja och förbättra situationen för personer i målgrupperna. Statsbidraget har också gjort det möjligt för de ideella organisationerna att bedriva opinionsbildning och delta i samhällsdebatten för att påverka situationen för personer som tillhör målgrupperna.

Socialstyrelsens uppdrag

Socialstyrelsen fördelar medel till ideella organisationer enligt förordningen (2011:1062) om statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området (förordningen). Enligt förordningen ska myndigheten genomföra en oberoende utvärdering av bidragsgivningen vart femte år och i denna rapport presenteras resultatet av utvärderingen för åren 2017–2021. Utvärderingen har utförts av Socialstyrelsens Analysavdelning.

Statsbidraget till vissa organisationer inom det sociala området är ett verksamhetsbidrag och som fördelas efter ett ansökningsförfarande. Årligen delas drygt 96 miljoner kronor ut till cirka 65 organisationer.

Syftet med statsbidraget är att stödja utvecklingen av ett civilt samhälle som bidrar till att människor, som befinner sig i eller riskerar att befinna sig i en utsatt levnadssituation, kan förbättra sina levnadsvillkor. Enligt 1 § förordningen fördelas bidraget till ideella organisationer som bedriver frivilligt arbete inom något av verksamhetsområdena:

- alkohol och narkotika
- utsatta barn och deras familjer
- att motverka våld mot kvinnor
- att ge stöd till efterlevande personer
- att främja av en god hälsa i befolkningen, dock genom andra verksamheter än idrotts- och friluftsverksamheter
- att främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg.

Statsbidraget ska ge stöd till organisationernas informations- och opinionsbildande arbete och deras förebyggande och socialt stödjande arbete för människor som befinner sig i eller riskerar att befinna sig i en utsatt levnadssituation. Statsbidraget ska också användas till hälsofrämjande verksamheter. Bidraget ska också främja nationella insatser för riksorganisationerna eller de organisationer som bedriver verksamhet av riksintresse, genom att statsbidraget kommer organisationernas lokala eller samordnande arbete till del samt stödja organisationer som främjar förutsättningar för sådant socialt arbete.

Syfte och genomförande

Syftet med utvärderingen är att bedöma bidragsgivningen och stödet till utvecklingen av ett civilt samhälle inom det sociala området.

Syftet i förordningen griper över ett stort område och kan kopplas till ett flertal olika verksamhetsområden och målgrupper. Socialstyrelsens utvärdering inriktas mot statsbidragets inverkan i bred bemärkelse och en kombination av metoder har använts för att belysa bidragsgivningens effekter från olika perspektiv och på olika nivåer.

Utvärderingen redovisar fördelningen av statsbidraget under åren 2017–2021 och den bygger på såväl organisationernas inrapporterade uppgifter som på myndighetens årliga uppföljningar. I ansökningarna redovisar

organisationerna uppgifter om mål, planerad verksamhet, målgrupper och aktiviteter och återrapporterar sedan om den genomförda verksamheten i förhållande till syfte, mål och planerad verksamhet och ger också en egen bedömning av resultaten. Socialstyrelsen lämnar varje år en samlad uppföljning av statsbidraget baserad på dessa uppgifter till regeringen.

Intervjuer har genomförts med olika företrädare från en organisation vardera från verksamhetsområdena alkohol och narkotika, utsatta barn och deras familjer, våld mot kvinnor, hälsofrämjande verksamhet och stöd till efterlevande personer samt främjande av idéburen vård och omsorg. Intervjuerna syftade till att komplettera övriga data och ge en fördjupad kunskap om statsbidragets effekter.

För att få kunskap om myndighetens interna arbete har intervjuer genomförts med de personer på enheten för statsbidrag som handlägger organisationernas ansökningar och återrapporteringar.

Civilsamhället

Civilsamhället har av riksdagen definierats som en arena skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. [1] Inom det civila samhället verkar bland annat ideella föreningar, stiftelser och registrerade trosamfund, men även nätverk, upprop och andra aktörer. Ideella föreningar är den vanligaste organisationsformen inom det civila samhället. Med ideell menas att organisationen har en ideell målsättning eller att den främjar sina medlemmars intressen utan att bedriva ekonomisk verksamhet. [2] Dessa organisationer är självstyrande och bedrivs ofta utifrån en ideologisk utgångspunkt. [3] 2020 fanns det 260 506 organisationer som räknades till det civila samhället och 161 843 av dessa var ideella organisationer. [4]

Statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området

Statsbidraget till vissa organisationer inom det sociala området är ämnat för ideella organisationer som bedriver frivilligt arbete inom ett eller flera av följande verksamhetsområden:

- alkohol och narkotika
- utsatta barn och deras familjer
- motverka våld mot kvinnor
- att ge stöd till efterlevande personer
- att främja av en god hälsa i befolkning genom annat än idrotts- och friluftsverksamheter
- att främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg (tillkom fr.o.m. 2018)

Statsbidraget är ett verksamhetsbidrag, dvs. ett riktat bidrag för ideella organisationer i deras arbete med utbildning, information, opinionsbildning eller

olika former av stödjande socialt arbete. Bidrag kan även ges till förebyggande insatser.

Ansökan

Bidrag lämnas för ett år i taget. Ett bidragsår omfattar tiden 1 januari – 31 december (kalenderår). Ansökan om statsbidrag görs till Socialstyrelsen under hösten. Digitala ansökningsblanketter finns att hämta på Socialstyrelsens webbplats från och med juni månad. Till ansökan ska de sökande bifoga en ettårig verksamhetsplan, en tvåårsplan, verksamhetsberättelse, bokslut, föreningens stadgar, revisionsberättelse och andra handlingar som beskriver organisationernas arbete. Verksamhetsplanen ska ange bakgrund, målgrupp, metod och förväntat resultat. Planerna ska lämnas in för varje verksamhet som bidrag söks för. De flesta organisationer lämnar in flera verksamhetsplaner.

Förutsättningar för statsbidrag

I 3 § förordningen framgår att statsbidrag får, i mån av tillgång på medel, lämnas till en ideell organisation som

1. är en juridisk person,
2. bedriver frivilligt arbete i form av förebyggande eller stödjande insatser inom ett eller flera av de områden som anges i 1 §,
3. är en rikstäckande organisation vars verksamhet riktar sig till utövare på regional eller lokal nivå eller är en organisation som bedriver verksamhet av riksintresse,
4. har antagit stadgar och är demokratiskt organiserad,
5. har bedrivit verksamhet inom något eller några av de områden som anges i 1 § under minst två år,
6. i sin verksamhet respekterar demokratins idéer, inklusive jämställdhet och förbud mot diskriminering,
7. styr sin verksamhet mot fastställda mål och förväntade resultat och har fastställt en plan, för en period om två år eller mer, som beskriver vilka aktiviteter organisationen planerar att genomföra för att lösa identifierade problem samt hur arbetet kommer att följas upp, och
8. kan dokumentera sin verksamhet genom fastställda verksamhets- och revisionsberättelser.

Bidrag får inte lämnas till en organisation som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs. Bidrag får inte heller lämnas till en organisation som har fått annat statsbidrag för samma verksamhet.

Riksorganisation och riksintresse

I förordningen ges ingen definition av vad en riksorganisation är, men organisation av riksintresse definieras i 2 § som att organisationen bedriver en verksamhet av allmänt intresse för hela samhället och inte endast lokalt. Begreppen rikstäckande organisation och organisation av riksintresse definieras på följande vis i Socialstyrelsens anvisningar för att ansöka om statsbidrag:

- Rikstäckande organisation vars verksamhet riktar sig till utövare på regional eller lokal nivå: För att kunna definieras som en riksorganisation måste en riksomfattande fysisk verksamhet tydligt framgå, samt att fokus i verksamheten ligger på organisationens regionala eller lokala aktörer.
- Organisation som bedriver verksamhet av riksintresse: Med ett riksintresse avses enligt förordningen att organisationen bedriver en verksamhet som är av allmänt intresse för hela samhället och inte endast lokalt. Vad som är verksamhet av riksintresse bedöms vid varje ansökningstillfälle av Socialstyrelsen utifrån rådande situation i samhället.

Ansökningsprocess och bedömningar

Det går att ansöka om statsbidrag både digitalt och via pappersformulär, men alla organisationer ansöker numera digitalt. Enheten för statsbidrag bedömer att de som är berättigade att få statsbidrag inte har några problem med själva ansökningarna. På Socialstyrelsens hemsida finns anvisningar och handläggarna är behjälpliga med att svara på frågor.

Myndigheten har en utarbetad process för att säkerställa en enhetlig och lika bedömning så långt det är möjligt. I huvudsak är det handläggaren som gör bedömningarna i samarbete med den bedömningsgrupp som myndigheten sätter samman. I bedömningsgruppen ingår, förutom handläggare, även sakkunniga från myndigheten inom respektive område. Initialt kontrolleras att de formella kraven för statsbidraget är uppfyllda, därefter vilken verksamhet organisationen söker för och vilka mål som tagits fram för verksamheten samt vilka resultat som förväntas. De sakkunnigas viktigaste roll är att bedöma kvaliteten på de verksamheter organisationerna söker pengar för och bedömningsgruppen gör därefter en samlad bedömning där alla organisationer som sökt bidrag konkurrerar om de medel som finns att dela ut.

Eftersom förordningen anger att bidrag inte får lämnas till organisationer som har skatteskulder samverkar Socialstyrelsen med Skatteverket för att få information om detta. Myndigheten stämmer också av med Folkhälsomyndigheten så att inte bidrag ges från bägge myndigheterna för samma verksamhet.

Den vanligaste grunden för avslag är att organisationen inte når upp till något av de formella kraven, exempelvis att de inte bedrivit verksamhet inom något område som anges i 1 § förordningen under minst två år, att en organisation varken är en riksorganisation eller en organisation av riksintresse eller att de faller bort på grund av att det finns andra inom samma verksamhetsområde som bättre uppfyller kraven.

Årliga redovisningar

En organisation som har tagit emot bidrag ska senast den 30 april efter bidragsåret lämna en årlig redovisning till Socialstyrelsen. Enligt 14§ förordningen ska redovisningen innehålla

1. en ekonomisk redovisning och redogörelse för vad medlen använts till,
2. en redogörelse för de resultat som har uppnåtts och som antas kunna uppnås och hur de förhåller sig till det mål som bidraget beviljats för och det syfte som anges i 2 §.

3. uppgift om antalet medlemmar i organisationen, samt
4. övriga uppgifter och handlingar som Socialstyrelsen begär.

Den årliga redovisningen av hur statsbidraget använts bygger i första hand på organisationernas uppgifter, men handläggarna kan vid behov begära in underlag för att kvalitetssäkra redovisningen, till exempel för att få styrkt att organisationerna genomfört de aktiviteter de redovisat. I de fall en organisation blir tvungen att betala tillbaka delar av eller hela statsbidraget beror det oftast på att de ansökt om pengar för att anställa en person, som sedan av någon anledning inte kunnat anställas.

Socialstyrelsen ska därefter, enligt 15 § förordningen, årligen senast den 30 september lämna en samlad redovisning av statsbidraget till regeringen. Redovisningen ska innehålla fördelningen av medlen uppdelat på de olika verksamhetsområdena, uppgifter om vilka som fått statsbidrag, vilka belopp fördelats och för vilka mål och aktiviteter, samt vilka resultat som uppnåtts.

Rådet för erfarenhetsutbyte

I förordningen anges att Socialstyrelsen ska utse ett råd med representanter för sådana organisationer som avses i 1 § förordningen för att möjliggöra ett erfarenhetsutbyte i frågor som rör statsbidraget. Myndigheten utser årligen rådet som består av representanter för ett begränsat antal organisationer som representerar de sex sakområdena. Rådet har till uppgift att möjliggöra ett utbyte av erfarenheter i frågor som rör statsbidraget och därigenom bistå såväl Socialstyrelsen som organisationerna med information om statsbidraget och statsbidragsprocessen ur såväl myndighetens som organisationernas perspektiv. [5] Rådet är inte beslutsfattande eller rådgivande. Från 2022 har rådet inte längre några fysiska möten, utan informationen skickas av rådets medlemmar till myndigheten, som sedan sammanställer informationen till en text som distribueras till de organisationer som erhållit bidrag under året. Socialstyrelsen konstaterade vid utvärderingen av perioden 2012–2016 att rådet var relevant när förordningen trädde i kraft, men att det nu har spelat ut sin roll. [6]

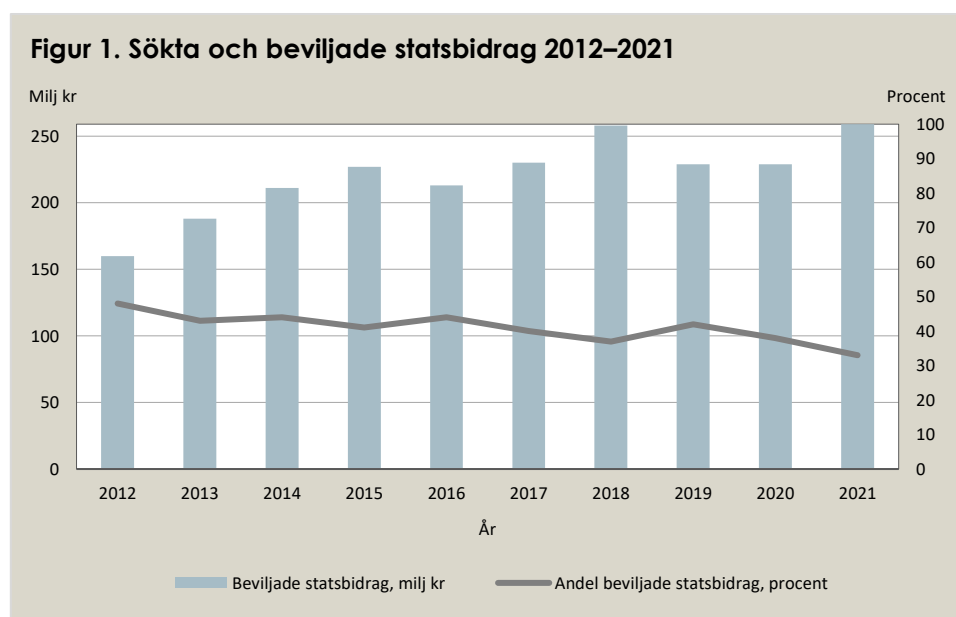
Anslag och bidragsfördelningen 2017–2021

Från och med 2018 har verksamhetsområdet ”Att främja idéburen vård och omsorg” inkluderats i förordningen och ytterligare medel har tillförts från samma år. Under de studerade åren har årligen omkring 100 organisationer ansökt om att få ta del av statsbidraget och mellan 60 och 66 av dem har beviljats medel. Antalet ansökningar har legat relativt stabilt under perioden och antalet ansökningar har inte heller förändrats nämnvärt sedan den förra utvärderingsperioden 2012–2016. Organisationer inom det sociala området har årligen ansökt om 230–260 miljoner kronor och drygt 96 miljoner kronor per år har delats ut (tabell 1).

Tabell 1. Antalet ansökningar, antal organisationer som beviljats statsbidrag, sökt belopp samt andelen fördelade statsbidrag 2017–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Antal ansökningar	98	119	94	95	102
Bifall antal ansökningar	64	60	61	63	66
Bifall andel organisationer, procent	65	50	65	67	65
Totalt sökt belopp, milj kr	230	258	229	229	259
Totalt utdelat belopp, milj kr	92	96	96	95	96
Andel utdelat belopp av sökt belopp, procent	40	37	42	37	33

Organisationerna ansöker om allt större belopp. Det sökta beloppet har ökat med 13 procent sedan 2017 och med 62 procent sedan 2012. Anslaget till statsbidraget har ökat med 4 procent sedan 2017 och med 25 procent sedan 2012. Detta innebär att andelen beviljade medel under perioden sjunkit från 40 procent 2017 till 33 procent 2021, en andel som minskat stadigt redan från 2012 då 48 procent av de sökta medlen beviljades (figur 1).

Med utgångspunkt i 17 § förordningen begär Socialstyrelsen tillbaka medel som organisationerna inte har förbrukat. Under perioden har andelen icke förbrukade medel inte överstigit en procent, förutom under 2021 då den uppgick till 1,7 procent. Denna något högre andel oförbrukade medel har ingen tydlig orsak, men eventuellt kan kvardröjande effekter av pandemin ha påverkat möjligheten att genomföra aktiviteter och därmed förbruka de tilldelade medlen (tabell 2).

Organisationerna har i sina årliga redovisningar fått specificera hur stor del av statsbidraget som gått till deras administrativa kostnader. Som administrativa kostnader räknas telefoni, porto, kontorsmaterial, försäkringar, bankkostnader och redovisningstjänster. Under perioden 2017–2021 var andelen strax

över 4 procent, med en ökning till 4,9 procent år 2021. Även här kan eventuellt pandemins begränsade möjligheter att bedriva verksamhet och dess påverkan på mötesformer, ha bidragit till den ökade andelen administrativa kostnader. Generellt har andelen administrativa kostnader inte förändrats under perioden 2017–2021 (tabell 2) och andelen har legat stabil sedan 2014.

Tabell 2. Fördelat statsbidrag, ej förbrukade medel och administrativa kostnader 2017–2021

År	Fördelat statsbidrag, kr	Ej förbrukade medel, kr	Andel ej förbrukade medel, procent	Administrativa kostnader, kr	Andel administrativa kostnader, procent
2017	91 876 000	910 277	1,0	3 861 872	4,2
2018	96 376 000	751 887	1,0	3 831 814	4,0
2019	96 376 000	211 222	0,2	4 217 611	4,4
2020	96 376 000	607 086	0,6	4 759 167	4,9
2021	96 376 000	1 645 853	1,7	4 669 371	4,9

Fördelning av medel mellan verksamhetsområden

Under åren 2017–2021 har fördelningen av bidraget mellan de verksamhetsområden som anges i förordningen varit relativt konstant. Området att motverka våld mot kvinnor tilldelas omkring 40 procent av det totala bidraget, och är därmed det område som får den största andelen av medlen. Organisationer som bedriver frivilligt arbete inom området alkohol och narkotika erhåller ca 30 procent av medlen och de som arbetar med utsatta barn och deras familjer får omkring 20 procent (tabell 3).

Tabell 3. Fördelning av statsbidrag mellan verksamhetsområden 2017–2021, andel i procent

	2017	2018	2019	2020	2021
Antal organisationer	64	60	61	63	66
Alkohol och narkotika	34	33	32	31	29
Utsatta barn och deras familjer	19	18	20	21	22
Motverka våld mot kvinnor	42	40	39	39	40
Hälsöfrämjande och efterlevande	4	4	4	4	4
Främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg	–	3	3	3	3
Ej hänfört till särskilt område, verksamt inom samtliga	2	2	2	2	2
Total	100	100	100	100	100

I bilaga 2 ges en redovisning av vilka organisationer som ansökt om statsbidraget och de beviljade belopp som fördelades av Socialstyrelsen 2017–2021.

Organisationernas verksamhet 2017–2021

Förordningen innehåller krav på mål- och resultatstyrning hos de organisationer som får del av bidraget. Organisationerna ska ange sin huvudsakliga målgrupp, mål för verksamheten samt vilka aktiviteter som de genomfört för att uppfylla målen. Organisationerna ska i sina redovisningar också uppge vilka konkreta resultat som de har uppnått av aktiviteterna och vilka insatser som har haft störst påverkan på situationen för organisationens målgrupp. De

ska även uppge vilka insatser som de anser har varit mest effektiva för att nå verksamhetens mål.

De flesta organisationer har verksamhet inom flera av de verksamhetsområden som anges i förordningen, exempelvis genom att arbeta med att förhindra alkohol- och narkotikaanvändning bland ungdomar. Såväl antalet som andelen organisationer som arbetar med att motverka våld mot kvinnor och organisationer som arbetar inom området alkohol och narkotika har minskat under åren 2017–2021. Detta gäller även organisationer som arbetar med stöd till efterlevande (tabell 4).

Tabell 4. Organisationer som bedriver verksamhet per verksamhetsområde 2017–2021*

Antal och andel i procent (%) av det totala antalet organisationer.

	2017	2018	2019	2020	2021
Utsatta barn och deras familjer	59 (92%)	46 (76%)	46 (75%)	47 (76%)	44 (68%)
Främja en god hälsa i befolkningen	60 (94%)	47 (78%)	43 (70%)	40 (64%)	40 (62%)
Alkohol och narkotika	54 (84%)	29 (48%)	30 (49%)	26 (42%)	28 (43%)
Motverka våld mot kvinnor	52 (81%)	24 (40%)	28 (46%)	23 (37%)	29 (45%)
Främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg	—	14 (23%)	21 (34%)	4 (6%)	20 (31%)
Ge stöd till efterlevande personer	48 (75%)	10 (17%)	14 (23%)	15 (24%)	13 (20%)
Övrigt	1 (2%)	—	—	—	—

*En organisation kan ha verksamhet inom flera områden.

Så gott som alla organisationer bedömer att deras arbete har bedrivits enligt plan och att de uppnått förväntade resultat under året och en ännu större andel anser att de i hög eller ganska hög utsträckning uppfyllt målen med statsbidraget (tabell 5).

Tabell 5. Organisationernas egna bedömningar av utfört arbete inom ramen för statsbidraget 2017–2021

Andel i procent som valt svarsalternativen "i hög utsträckning" eller "i ganska hög utsträckning".

	2017	2018	2019	2020	2021
Arbetet har bedrivits enligt plan för användning av statsbidraget	94	97	100	92	97
Uppfyllt målen med statsbidraget	*	*	100	98	100
Uppnått förväntade resultat under året	89	*	98	95	95
Svar saknas	0	0	0	1	1

*Sammanställt resultat saknas

Organisationernas aktiviteter och verksamhet

Förordningen anger inte bara inom vilka verksamhetsområden organisationerna ska vara verksamma utan där specificeras de typer av verksamhet och aktiviteter som statsbidraget är avsett för. De medel som delas ut kan användas till information och opinionsbildning, förebyggande och socialt stödjande arbete och hälsofrämjande arbete. Medlen kan också användas till stöd för samordning.

Informations- och opinionsbildande arbete

Människor kan genom att delta i de ideella organisationernas arbete påverka politiska beslut. Organisationerna kan ha rollen som röstbärare och opinionsbildare genom att lyfta nya frågor i samhällsdebatten och bidra med kunskaper, synpunkter och argument som höjer kompetensnivån hos det offentliga och samhället i stort. På detta sätt bidrar civilsamhällets organisationer till ökad kunskap och bättre beslutsunderlag. [7]

Förebyggande och socialt stödjande arbete

Statsbidraget kan också användas till förebyggande och socialt stödjande arbete för människor som befinner sig i eller riskerar att befinna sig i en utsatt levnadssituation. Det kan innebära att skapa möjligheter för olika grupper att träffas eller att bedriva telefonjournsverksamhet och stöd via chatt och webbplatser. Det finns organisationer som anordnar stödsamtal enskilt och i grupp, rådgivning för att ordna bostad, arbete och social gemenskap och genomför uppsökande verksamhet och fältarbete. Stöd till barn och unga som befinner sig i en utsatt situation, exempelvis barn till frihetsberövade, kan utgöra en viktig del i att förhindra att gruppen hamnar i en socialt utsatt situation.

Hälsofrämjande arbete

Statsbidraget kan också kunna användas till hälsofrämjande verksamhet vilket innebär aktiviteter för att stärka eller bevara människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande, dock inte till idrotts- och friluftaktiviteter. Organisationernas hälsofrämjande arbete kan bestå i att förebygga psykisk ohälsa genom samtal och hjälp till självhjälp, att ge stöd till drogfrihet, att förhindra kvinnlig könsstympning och att på olika sätt förebygga ensamhet och social isolering.

Organisationerna rapporterar vilken typ av verksamheter och aktiviteter de använt de beviljade medlen till. De allra flesta organisationer har olika typer av verksamheter och nästan alla arbetar med information och opinionsbildning. Andelen organisationer som bedriver de olika typerna av verksamheter har ökat, dvs. de organisationer som får statsbidrag bedriver allt fler typer av verksamheter (tabell 6).

Tabell 6. Organisationernas verksamhet i förhållande till statsbidragets syften. 2017–2021

Andel i procent som genomfört respektive aktivitet.

Syfte	2017	2018	2019	2020	2021
Informations- och opinionsbildande arbete	98	93	95	97	95
Förebyggande och socialt stödjande arbete	98	72	98	98	100
Verka för att människor i en utsatt levnadssituation kan förbättra sina levnadsvillkor	—	68	92	100	98
Verka för att människor i en utsatt levnadssituation kan påverka och delta i samhällsutvecklingen	—	57	82	94	95
Hälsofrämjande verksamhet	—	72	82	98	92

Syfte	2017	2018	2019	2020	2021
Skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen	—	58	74	84	82
Stöd till lokalt arbete	100*	73	72	87	85
Stöd till samordning	100*	58	66	74	80
Svar saknas	0	0	0	1	1
Antal organisationer	64	60	61	63	66

* Osäkra siffror

Förordningen innehåller krav på mål- och resultatstyrning hos organisationerna som får del av bidraget. Organisationerna ska ange sin huvudsakliga målgrupp, mål för verksamheten samt vilka aktiviteter som de genomfört för att uppfylla målen. Socialstyrelsen bedömer varje år i vilken utsträckning organisationer använder sig av en sammanhängande mål- och resultatstyrning. Myndighetens bedömning har i de årliga uppföljningarna varit att en majoritet av organisationerna i hög eller ganska hög utsträckning använder sig av en sammanhängande mål- och resultatstyrning av sin verksamhet. [8-12] Andelen som bedöms använda en sådan styrning har inte förändrats under perioden 2017–2021 (tabell 7).

Tabell 7. Socialstyrelsens bedömning av organisationernas sammanhängande mål- och resultatstyrning 2017–2021

Andel i procent (%) – hög, medel eller låg grad av styrning.

Grad av styrning	2017	2018	2019	2020	2021
Hög	20	20	33	20	20
Medel	57	60	66*	66	60
Låg	23	20		17	20
Total	100	100	100	100	100

*Uppgifterna finns inte saredovisade på låg och medelhög grad för år 2019.

Antal medlemmar

Organisationerna inom det sociala området är ingen enhetlig grupp och det finns också stora variationer i antalet medlemmar. Av de 65 organisationer som erhöll statsbidrag under 2021 var tre sammanslutningar av organisationer där medlemmarna alltså utgörs av organisationer. I övriga organisationer är medlemmarna fysiska personer. De flesta består av medlemmar som betalar en medlemsavgift men vissa organisationer har också icke betalande medlemmar. Enligt 14 § förordningen ska organisationerna lämna uppgifter om hur många medlemmar de har. De flesta organisationer är relativt små; 34 procent har mindre än 500 medlemmar och 30 procent hade mellan 500 och 5 000 medlemmar i december 2021. Endast 8 procent av organisationerna hade 5 001–15 000 medlemmar och 3 procent hade mer än 15 000 medlemmar (tabell 8).

Tabell 8. Antal organisationer grupperade efter antalet betalande medlemmar i december 2021

Typ av organisation	Ej bet. medl.	1-500	501-5 000	5 001-15 000	15 000-uppåt	Totalt
Riksorganisationer eller organisationer av riksintresse*	13	22	20	5	2	62
Sammanlutningar med riksorganisationer eller trossamfund**	—	3	—	—	—	3
Totalt	13	25	-	—	—	65

*Här avses betalande medlemmar, dvs. en fysisk person eller en organisation som har betalat en fastställd medlemsavgift till organisationen. ** Med betalande medlem avses här riksorganisationer som har betalat en fastställd medlemsavgift till paraplyorganisationen.

Intervjuer med organisationsföreträdare

Upplägg och genomförande av intervjustudien

Socialstyrelsen har genomfört sammanlagt 14 intervjuer med företrädare för organisationer som beviljats statsbidrag för verksamhetsåret 2020. Syftet med intervjuerna var att beskriva organisationernas perspektiv på statsbidraget och på Socialstyrelsens hantering av ansökningar och återrapporteringar. (intervjuguider finns i bilaga 1). Ett slumpmässigt urval av organisationer gjordes bland de totalt 63 organisationer som beviljats bidrag. Tre organisationer lottades fram inom varje verksamhetsområde (inom vissa verksamhetsområden fanns inte så många som tre mottagande organisationer). Ur det lottade urvalet valdes totalt sex organisationer ut; en organisation inom varje verksamhetsområde, utom inom det område som innefattade endast två organisationer, med en strävan att urvalet skulle omfatta:

- minst en organisation vars verksamhet riktar sig till barn och unga
- minst en organisation som fått bidrag under flera år
- minst en organisation som haft paus med att ansöka om statsbidraget ett eller flera år
- organisationer med olika verksamhetsformer

Inom de utvalda organisationerna valdes sedan företrädare att intervjua med ambitionen att fånga upp olika perspektiv och synsätt inom respektive organisation. I första hand tillfrågades organisationernas ordförande, administratör, företrädare för lokala föreningar samt verksamhetsutvecklare och beslutet om intervjuer fattades i dialog med respektive organisation. Målsättningen var att intervjua tre organisationsföreträdare för varje organisation. Utifrån bland annat storlek på organisationerna och hur de var organiserade fanns inte alla roller i alla organisationer. Med vissa organisationer genomfördes tre intervjuer, med andra två och med en organisation genomfördes en intervju.

Alla intervjuade organisationer har anställda, olika många utifrån bland annat storlek på organisationen och utifrån hur de är organiserade. De personer som arbetar ideellt får i de flesta fall ingen ersättning, men en organisation ger ersättning per timme när unga vuxna arbetar på till exempel något läger eller en mötesplats. Flera organisationer har en styrelse som arbetar ideellt.

För några organisationer finansierar statsbidraget kärnverksamheten och i andra fall finansierar det specifika projekt. Vissa organisationer har lokalföreningar som också kan utgöra egna fristående organisationer med egen verksamhet.

Organisationer som deltog i intervjustudien

Följande organisationer valdes ut till intervjustudien:

- Famna – Riksorganisationen för idéburen välfärd (Område: Främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg): Har i uppdrag att synliggöra idéburen välfärd, förbättra förutsättningar att bedriva idéburna verksamheter och att bidra till utveckling och tillväxt. Organisationen hade 100 betalande medlemmar (organisationer) i december 2020 och har beviljats 3 000 000 kr för åren 2018–2019 och 2 500 000 kr för 2020–2021.
- Riksförbundet Föräldraföreningen mot narkotika, FMN (Område: Alkohol och narkotika): Erbjuder hjälp, stöd och utbildning för anhöriga och närstående till barn och unga som använder droger. Organisationen hade 1600 betalande medlemmar (fysiska personer) och 13 betalande medlemmar (organisationer) i december 2020 och har tilldelats statsbidrag med 750 000 kr år 2017, 600 000 kr 2018, 550 000 kr 2019, 450 000 kr 2020 och 350 000 kr för år 2021.
- Knas hemma (Område: Utsatta barn och deras familjer): En ungdomsdriven ideell förening som verkar nationellt. Medlemmarna är ungdomar och unga vuxna i åldrarna 13–30 år som antingen bor i eller har bott i familjehem, HVB-hem eller annat boende för samhällsplacerade barn eller unga. Knas hemma arbetar nationellt med att förändra samhället genom att påverka, utbilda och sprida kunskap om barn och ungdomar med erfarenhet av placeringar. Organisationen hade 10 betalande medlemmar (fysiska personer) i december 2020 och tilldelades 500 000 kr 2018, 600 000 kr 2019, 750 000 kr 2020 och 750 000 kr för år 2021.
- MÄN – Män för jämställdhet (Område: Motverka våld mot kvinnor): Arbetar med att engagera män mot våld och för jämställdhet. Organisationen verkar nationellt och samarbetar även med organisationer runt om i världen. Organisationen hade 1858 betalande medlemmar (fysiska personer) i december 2020 och har tilldelades statsbidrag med 2 000 000 kr år 2017, 2 500 000 kr 2018, 2 660 000 kr 2019 och med 2 900 000 kr per år 2020–2021.
- Randiga huset (Område: Stöd till efterlevande): Är en ideell organisation som erbjuder stöd till barn och familjer som har eller kommer att förlora en viktig person i dödsfall. Utöver stödverksamheten arbetar Randiga Huset med utbildning och fortbildning inom kommuner, landsting och privat sektor för att öka kunskapen om barns sorg och deras behov. Organisationen hade 13 betalande medlemmar (fysiska personer) i december 2020 och tilldelades statsbidrag med 250 000 kr år 2017, 150 000 kr 2018, 150 000 kr 2019, 150 000 kr 2020 och 150 000 kr för år 2021.
- Förbundet S:t Lukas (Område: Främja folkhälsa): Består av ideella föreningar som driver mottagningar för psykoterapi, handledning och organisationsutveckling över hela Sverige. Organisationen hade 1500 betalande

medlemmar (fysiska personer) och 27 betalande medlemmar (organisationer) i december 2020. Organisationen beviljades 300 000 kr i statsbidrag årligen under åren 2018–2021.

Mål och resultatstyrning

En majoritet av de intervjuade uppger att organisationens mål beslutas på årsmöte varje eller vart annat år. För att mäta graden av måluppfyllelse använder sig organisationerna av både kvantitativa och kvalitativa metoder. De försöker även i varierande utsträckning utvärdera sin verksamhet kvalitativt. De flesta organisationer använder sig av enkäter till deltagare i aktiviteter eller till medlemmar för att mäta kvalitet. Ett par organisationer uppger att de även inhämtar mätningar och statistik från bland andra SCB.

På frågan vad organisationerna tycker att de lyckats bäst med ger företrädarna olika beskrivningar. Nedan följer några exempel som lyfts av företrädare för organisationerna:

Famna har fått igenom särskilda regler inom lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om valfrihet (LOV). FMN lyfter att de nått ut till enskilda hjälpsökande samt samarbetet med socialtjänsten. Knas hemma nämner sitt ambassadörsprogram som har sin grund i medlemmarnas engagemang. MÄN beskriver att de går från expertroll till rörelse där kunskap omsätts till praktik och att de skapat många olika sätt för personer att kunna engagera sig. Randiga huset nämner sin tillgänglighet och att de anpassar sitt stöd och bemötande baserat på individen. S:t Lukas beskriver att de har lyckats med att vara både professionella och att vara en idéburen organisation som vilar på en ideell grund.

Organisationernas beroende av statsbidraget

Några av organisationsföreträdarna menar att statsbidraget är helt avgörande för deras verksamhet. En organisationsföreträdare uppger att statsbidraget är den viktigaste finansieringen för organisationen eftersom andra bidrag är öronmärkta och inte kan användas för att arbeta med det sociala. En annan nämner att statsbidraget är det enda nationella bidraget som kan finansiera organisationens kärnverksamhet långsiktigt och på så sätt är unik. Majoriteten av de intervjuade känner till att deras organisation beviljats ett lägre belopp än vad organisationen ansökte om. De har då behövt prioritera, skala ned eller stryka insatser som planerats eller som de skulle vilja genomföra. Andra konsekvenser är minskade eller uteblivna utbildnings- och informationsinsatser eller minskat stöd till medlemmar och lokalföreningar. Utrymmet för utveckling och förbättring blir också litet och det som prioriteras är det redan etablerade arbetet.

Hur reglerna för statsbidraget påverkar utformningen av verksamheten skiljer sig åt mellan organisationerna. Vissa organisationsföreträdare uppger att verksamheten påverkas av reglerna eftersom organisationen är beroende av statsbidraget för att kunna bedriva sin verksamhet. Någon organisation söker endast bidrag om reglerna för statsbidraget stämmer överens med hur organisationen vill driva sin verksamhet och andra uppger att statsbidraget stämmer väl överens med organisationernas mål och att de inte behövt göra några Anpassningar för att kunna söka stöd. Företrädarna för en av dessa

organisationer beskriver att de är osäkra på om de även fortsättningsvis kommer att kunna göra en koppling mellan bidraget och organisationens verksamhetsmål, då statsbidraget inom deras verksamhetsområde gjorts om. Det lyfts även att åldersgränser för olika statsbidrag kan påverka utformningen av verksamheter. Enligt organisationsföreträdarna påverkar storleken på bidraget utformningen av verksamheten.

Som tidigare nämnts finansierar statsbidraget kärnverksamheten för några organisationer och i andra fall finansierar det specifika projekt. Företrädare från organisationerna exemplifierar ett antal områden där statsbidraget används:

- till personalkostnader för anställda på kansliet
- en arvoderad ordförande
- lönekostnader för stödpersoner i stödverksamheten
- medlemsstödjande verksamhet
- till lokalföreningarna där det huvudsakliga arbetet genomförs i form av stöd till målgruppen
- till organisationens verksamhetsområden
- till att starta en digital mottagning för unga
- informationsarbete, kommunikationsinsatser och webbutveckling.

Övrig finansiering skiljer sig åt mellan organisationerna. En organisation söker och får även annat statsbidrag från Socialstyrelsen. De flesta organisationerna har fått Socialstyrelsens covid-bidrag. Flera av organisationerna får medel från Folkhälsomyndigheten, kommuner och privata stiftelser. Andra finansiärer som nämns är bland andra Allmänna arvsfonden, SIDA, Jämställdhetsmyndigheten (JÄMY), ESF-rådet och Vinnova.

Företrädarna uppger att om organisationerna hade mer pengar skulle de bland annat kunnat öka sitt arbete med opinionsbildning och delta mer i samhällsdebatten genom att bidra med kunskaper, synpunkter och argument som är viktiga för att förbättra situationen för personer som tillhör deras målgrupper. De skulle också kunna satsa mer på utveckling, utbildning och digitalisering och att i högre utsträckning stötta lokalföreningarna.

Hinder och framgångsfaktorer

Organisationsföreträdarna ger olika beskrivningar av vilka som är deras viktigaste framgångsfaktorer i arbetet med att förändra och förbättra för sina målgrupper. Den egna erfarenheten hos de som ger stöd eller informerar om verksamheten nämns som en framgångsfaktor i arbetet. Det ger, som en organisation beskriver det, trovärdighet och tillit till organisationen. Andra framgångsfaktorer som nämns är tillgänglighet, att arbeta kunskapsbaserat, att ha många sätt för människor att engagera sig på i organisationen, att ha engagerade medarbetare och att organisationen har en stark idéburen grund. Företrädarna för en organisation uppger att det är en framgångsfaktor att de är en ungdomsorganisation som drivs av ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård.

Avseende vilka mål som är svåra att uppnå och vilka som är de största hindren för verksamheten uppger flera av företrädarna att det är svårt att driva opinionsbildning, att nå ut brett till alla målgrupper och att få

organisationen att kunna växa. Företrädarna lyfter resursbrist som det största hindret för att utveckla verksamheten. Den gör det svårt att ha någon långsiktighet i ekonomin och att planera i ett längre perspektiv. Svårigheten att hitta finansiering påverkar också möjligheten att arbeta med fungerande verksamheter över en längre tid. Företrädare för en organisation lyfter att de för att behålla stödet skulle behöva anställa någon som arbetar med det administrativa och med att få in mer pengar och resurser, men det har de inte resurser till. Det blir en ond spiral som gör att organisationen har svårt att utvecklas, komma framåt och få in mer finansiering.

Flera organisationsföreträdare lyfter att insatser från samhället brister eller saknas och att organisationernas verksamheter därför är en viktig del i samhället. Samtliga menar att verksamheterna kompletterar, medan några också menar att de ersätter, offentliga insatser. Några säger att det finns andra aktörer i civilsamhället som erbjuder liknande tjänster, men att deras organisation ändå har unika egenskaper.

Arbete med barn och unga

Flera av de intervjuade organisationerna har verksamhet som helt eller delvis vänder sig till unga målgrupper. De har till exempel stödverksamhet i form av mötesplatser, rådgivning, samtal, syskongrupper eller föreläsningar för barn och unga i skolan. Organisationerna ger även indirekt stöd till barn och unga i form av stöd till föräldrar eller anhöriga samt utbildning av profession så som lärare, socialtjänst eller andra vuxna som kommer i kontakt med barn och unga. Andra exempel som nämns är digitala stödfunktioner dit barn och unga kan vända sig i form av direkta samtal eller chatt. En organisation har, för att nå ut till sin målgrupp, börjat att vara mer synliga på sociala medier där barn och ungdomar finns och tycker att det har fungerat bra.

Samverkan med offentlig sektor

De flesta organisationerna har någon form av samarbete med den offentliga sektorn. De vanligaste samverkansformerna är att vara remissinstans eller att delta i nätverk. Samarbete kan även ske genom att organisationerna ordnar utbildning eller utför tjänster, ofta mot ersättning. Majoriteten av organisationsföreträdarna uppger att någon del av statsbidraget används till samverkan, exempelvis genom att statsbidraget bekostar lönen för medarbetare som arbetar med samverkan.

Förslag till förändring av statsbidraget

De förbättringsförslag som nämns i intervjuerna angående statsbidraget är främst ökad långsiktighet och förutsägbarhet samt mer flexibilitet. Ett problem som lyfts är att beskedet om organisationerna får pengar och hur mycket de får kommer i ett sent skede, ibland i början av året. Det blir då svårt för organisationerna att planera sin verksamhet. Detta leder i sin tur till att det är svårt att upprätthålla kontinuiteten i verksamheten, något som kan vara särskilt viktigt i verksamhet riktad till barn och unga.

Det är flera företrädare som önskar, och saknar, rätt sorts återkoppling från Socialstyrelsen angående bedömning av ansökningar och information om hur bidraget fördelas. De efterfrågar en dialog med Socialstyrelsen, i en anda av

att detta görs gemensamt, för att skapa så bra verksamheter som möjligt för målgrupperna. Det skulle även kunna inkludera feedback efter att ansökningstiden gått ut för att diskutera styrkor och svagheter i inkomna ansökningar med respektive förening. Organisationerna ser att detta skulle kunna utgöra ett tillfälle att lära och att utveckla såväl framtida ansökningar som den egna verksamheten. Från statsbidragsenhetens sida framkommer att man är mån om att så snabbt som möjligt svara på frågor kring ansökningar och återrapporteringar, men ser inte att de har vare sig kompetens eller tid att bidra med den typ av återkoppling som organisationerna efterlyser.

Formulären för ansökningar och återrapportering av statsbidraget fungerar i de flesta fall bra och det finns kunniga personer att fråga vid Socialstyrelsen. Några företrädare tycker att formulären kan förenklas och att det är svårt att redigera i mallarna. En organisationsföreträdarens medskick är att Socialstyrelsen bör tolka anslaget inom verksamhetsområdet ”Främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg” som det är formulerat, dvs. att lämna statsbidrag för att främja utvecklingen av idéburen vård och omsorg. Organisationen har fått mindre pengar de senaste åren sedan enskilda aktörer som bedriver verksamhet mer direkt mot målgrupper kunnat söka statsbidraget. Några organisationsföreträdare lyfter vikten av att se organisationerna som aktörer i samhället, att civilsamhället är en bärande komponent i utförandet, inte bara som ett komplement när det offentliga brister.

Återrapporteringens betydelse för organisationernas utveckling

Organisationsföreträdarna tycker i varierande utsträckning att återrapporteringen av statsbidraget som görs till Socialstyrelsen bidrar till verksamheternas utveckling. Några tycker att återrapporteringen kan ge organisationerna en bild av hur det har gått och om verksamheternas mål har uppnåtts, medan andra inte tycker den bidrar till deras organisations verksamhetsutveckling. En synpunkt som framförs är att återrapporteringen har svängt, från att vara alldeles för svår till att i princip endast bestå av ja- och nej-frågor. Det vore bra med en balans. Det lyfts även att en dialog med Socialstyrelsen efter återrapportering hade bidragit ytterligare till utveckling, om det blev rätt riktade medel, och om det lett till förbättringsmöjligheter.

Analys och bedömning

Socialstyrelsen konstaterar att statsbidraget till organisationer inom det sociala området under åren 2017–2021 nått ut till organisationer som har genomfört aktiviteter i enlighet med statsbidragets syfte. Bidraget har skapat förutsättningar för organisationerna att förbättra situationen för sina målgrupper. I det arbetet använder organisationerna statsbidraget till såväl kärnverksamhet som projektinsatser. En majoritet av organisationerna använder sig av en sammanhängande mål- och resultatstyrning av sin verksamhet.

Även om antalet ansökningar legat stabilt under perioden har de sökta beloppen ökat. Eftersom anslagen inte ökat i samma omfattning så har andelen av de sökta beloppen som beviljats minskat. Orsaken till att organisationerna söker allt mer pengar kan vara ökade behov hos målgrupperna och att verksamheterna har blivit alltmer kostnadskrävande, men de uppgifter som ligger

till grund för den här utvärderingen kan inte belysa den frågan. När medlen inte räcker till är utvecklingsarbetet det som i första hand får stå tillbaka, det visar intervjuerna med organisationsföreträdarna.

Det finns stora utmaningar i att mäta effekter av de ideella organisationernas påverkan på målgruppernas situation och möjligheter till påverkan. Att öka på mängden uppgifter som organisationerna själva ska rapportera till Socialstyrelsen skulle leda till att rapporteringsbördan för organisationerna ökar. Det är inte heller säkert att alla relevanta uppgifter går att hämta från organisationerna själva. Organisationerna ger exempel på att de gör egna utvärderingar, men dessa skiljer sig mycket åt och är inte jämförbara. Vissa följer exempelvis upp enskilda aktiviteter medan andra gör enkäter direkt till medlemmarna. Kostnaderna för utvärderingen, genom större insamlingar av uppgifter från ett flertal målgrupper kan i sig vara ett hinder

Socialstyrelsen konstaterar att dialogen mellan myndigheten och organisationerna inte riktigt fyller den funktion som organisationerna efterfrågar. Rådet för erfarenhetsutbyte, som består av representanter för de organisationer som mottagit statsbidrag under året, har till uppgift att möjliggöra ett utbyte av erfarenheter i frågor som rör statsbidraget och statsbidragsprocessen ur såväl myndighetens som organisationernas perspektiv. Intervjuerna visar att organisationerna efterfrågar en ökad dialog och diskussion med myndigheten om ansökningar och utvecklingen av den egna verksamheten, en funktion som inte rådet är konstruerat att fylla.

Socialstyrelsen delar organisationernas bedömning om att det är viktigt med en löpande dialog mellan myndigheten och bidragsmottagare. Målsättningen är att information om bidrag och beslutsprocess ska vara lättillgänglig. Organisationerna behöver ges förutsättningar att förstå bidrags syfte och villkor, vilka krav som ställs på den som tar emot bidrag och vilket stöd Socialstyrelsen kan ge. Under 2023 inleder Socialstyrelsen ett arbete med att utveckla kommunikationen kring statsbidragen, vilket bland annat syftar till att förstärka dialogen med organisationer inom civilsamhället.

Organisationerna framhåller att det är ett problem att bidraget är ettårigt och att besluten kommer i december och att bidraget förhoppningsvis betalas ut i januari. Då har redan verksamhetsåret börjat och det kan vara svårt, både att planera och att rekrytera såväl frivilliga som arvoderade personer till planerade verksamheter. För organisationer som verkar inom det sociala området och som riktar sig direkt till personer i utsatta levnadssituationer är långsiktighet och kontinuitet av särskild vikt. Detta gäller i ännu högre grad för verksamheter som riktar sig till barn och unga. I de fall organisationerna ersätter verksamheter som egentligen åligger det offentliga, som exempelvis stöd till barn och unga och kvinnojourer, kan det också ifrågasättas om kortsiktighet är det effektivaste sättet att få tillgång till de många gånger nödvändiga verksamheter som dessa organisationer bedriver.

Socialstyrelsens bedömning

Socialstyrelsens bedömning är att statsbidraget till organisationer inom det sociala området under åren 2017–2021 nått ut till organisationer som har genomfört aktiviteter i enlighet med statsbidragets syfte. Bidraget har skapat förutsättningar för organisationerna att stödja och förbättra situationen för

personer i målgrupperna. Statsbidraget har också medverkat till ökad synlighet samt bidragit till de ideella organisationernas deltagande i samhällsdebatten för att påverka situationen för personer som tillhör målgrupperna. Antalet ansökningar har legat stabilt under perioden men de sökta beloppen har ökat och eftersom anslagen inte har ökat i samma omfattning, så har andelen av de sökta beloppen som beviljats minskat.

Bilaga 1. Intervjufrågor

Frågor till organisationsföreträdare	
1	Intro
1.1	Kan du beskriva din organisations syfte, vad vill ni uppnå och för vem?
1.2	Bedömer du att er verksamhet är ett komplement till befintliga insatser från samhället? Hur skulle er målgrupp påverkas om ni inte fanns?
1.3	Vad använder ni i huvudsak statsbidraget till?
1.4	Hur är verksamheten upplagd? Har ni anställda? Eller drivs allt ideellt?
1.4.2	Får de frivilliga någon typ av ersättning?
2	Resultat och mål
2.1	Hur bestäms målen för er organisation? Vad påverkar era val av mål och verksamhetsutformning?
2.2	Påverkas utformningen av er verksamhet av reglerna för statsbidraget? Om ja, hur?
2.3	Hur mäter ni uppnådda resultat kring organisationens mål?
2.4	Vad tycker ni att er organisation har lyckats bäst med?
2.5	Vilka är era viktigaste framgångsfaktorer i arbetet med att förändra och förbättra för era målgrupper?
2.6	Vilka mål är svåra att uppnå?
2.7	Vilka är de största hindren för er verksamhet?
3	Vikten av sökt belopp
3.1	Tilldelades ni ett mindre belopp än vad ni ansökte om? Om ja, hur påverkar det verksamheten?
3.2	Hur beroende är ni av statsbidraget? Vad skulle hända om det drogs in?
3.3	Söker ni andra bidrag förmedlade från Socialstyrelsen?
3.4	Får ni andra bidrag förmedlade genom Socialstyrelsen?
3.5	Söker ni andra bidrag från andra håll?
3.6	Får ni andra bidrag från andra håll?
3.7	Om ni hade mer medel, hur skulle ni använda dem?
4	Barn och ungas perspektiv
4.1	Vilka åldrar riktar sig er verksamhet till? Arbetar ni med unga målgrupper?
4.2	Har ni någon verksamhet som särskilt riktar sig till barn och unga? I sådana fall, vilken?
5	Samverkan
5.1	Har ni någon form av samarbete med den offentliga sektorn?
5.2	Om ja på förra frågan, på vilket sätt samarbetar ni?
5.3	Får ni stöd/ersättning för det samarbetet från er samarbetspartner?
5.4	Använder ni någon del av statsbidraget till samverkan?
6	Generellt om statsbidragen och organisationen
6.1	Utifrån era erfarenheter som mottagare av statsbidrag, har ni några synpunkter och förslag på förbättringar av statsbidraget?
6.2	Varje år som ni fått statsbidrag redovisar ni detta till Socialstyrelsen. Bidrar den redovisningen till att utveckla er verksamhet?
7	Övrigt
7.1	Finns det något du skulle vilja lägga till som vi inte frågat om?

Bilaga 2. Ekonomisk redovisning

I tabellerna nedan presenteras vilka organisationer inom de olika verksamhetsområdena som fått medel och fördelade summor underperioden 2017–2021.

Tabell 9. Fördelning av statsbidrag 2017–2021 inom verksamhetsområdet alkohol och narkotika, kr

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Alna Sverige förening	200 000	350 000	400 000	—	—
Anhöriga mot Droger	—	0	—	—	—
Convictus	713 000	713 000	740 000	800 000	900 000
Convivir	—	—	—	—	0
Dianova ideell förening	0	—	—	—	—
Ensamkommandes förbund	—	—	—	—	0
Frälsningsarmén	0	—	—	—	—
Förbundet Hassela Solidaritet	150 000	0	—	—	—
Föreningen Choice	300 000	550 000	500 000	450 000	300 000
Föreningen Fanzingo	300 000	300 000	300 000	300 000	0
Harm Reduction.nu	—	0	—	—	—
Hela Människan	4 750 000	4 500 000	3 750 000	3 800 000	3 700 000
Insamlingstiftelsen Lotsen	—	—	—	0	—
IOGT-NTO	3 600 000	3 400 000	3 200 000	3 000 000	2 750 000
KSAN, Kvinnoorganisationernas samarbetsråd	1 600 000	2 250 000	2 150 000	2 100 000	2 100 000
LP-verksamhetens Riksorganisation	2 000 000	2 220 000	2 220 000	2 400 000	2 350 000
LP-vännernas Kamratförening	—	0	350 000	350 000	400 000
Länkens Kamratförbund	0	0	0	0	0
MHF-Ungdom	—	0	—	—	—
Motorförarnas Helnykterhetsförbund, MHF	3 000 000	3 000 000	2 900 000	2 800 000	2 500 000
RFHL, Riksförbundet för Rättigheter, Frigörelse, Hälsa och Likabehandling	2 400 000	2 400 000	2 100 000	2 250 000	2 100 000
Riksförbundet Föräldraföreningen Mot Narkotika, FMN	750 000	600 000	550 000	450 000	350 000
Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle	613 000	800 000	750 000	750 000	750 000
Riksförbundet Roma Institutet	0	—	0	—	—
Riksförbundet SIMON	1 800 000	1 700 000	2 000 000	1 800 000	1 600 000
Riksförbundet SMART	1 250 000	1 150 000	—	—	—
Riksföreningen Sveriges stadsmissioner	—	—	500 000	950 000	1 100 000
RIKSKRIS, Riksförbundet Kriminalas Revansch i Samhället	1 900 000	2 000 000	1 900 000	1 700 000	1 550 000
Somaliland Förening	—	—	—	0	—
Somaliland Förening i Malmö	—	—	—	—	0
Somaliska ungdomsförbundet i Sverige (SUIS)	—	—	—	0	—

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Svenska Brukarföreningen	0		—	—	—
Sveriges Blåbandsförbund	500 000	450 000	400 000	350 000	300 000
Sveriges Blåbandsungdom	0	300 000	350 000	350 000	350 000
Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor, SLAN	0	—	0	0	0
Sällskapen Länkarnas Riksförbund	500 000	400 000	400 000	400 000	350 000
Unga Drogförebyggare (fd Smart Ungdom)	400 000	600 000	550 000	550 000	550 000
Unga KRIS-förbundet	800 000	800 000	600 000	0	350 000
Ungdomens nykterhetsförbund, UNF	1 100 000	900 000	800 000	700 000	600 000
Verdandi	2 350 000	2 650 000	2 550 000	2 600 000	2 600 000
VITA Nykter	0	0	—	—	—
Värme och Vila	—	—	0	—	—
X-Cons Riksförbund	0	0	—	—	—

Tabell 10. Fördelning av statsbidrag 2017–2021 inom verksamhetsområdet utsatta barn och deras familjer, kr

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
ActionAid International Sweden	—	0	400 000	—	—
ATSUB Skåne	—	0	—	—	—
ATSUB Göteborg	—	0	—	—	—
Barnets Bästa ideell förening	—	—	0	—	—
Barnrättsbyrån Sverige	250 000	400 000	400 000	450 000	450 000
BRIS, Barnens Rätt i Samhället	3 400 000	4 250 000	4 300 000	4 350 000	4 500 000
Buff Sverige (f d Bryggan)	1 450 000	2 000 000	2 100 000	2 250 000	2 350 000
B.U.S. Barn och Ungdomssamtalsmottagning	—	—	0	—	—
Clowner utan Gränser	—	—	—	250 000	250 000
ECPAT Sverige	1 700 000	1 900 000	2 176 000	2 300 000	2 400 000
Familjehemmens Riksförbund	150 000	150 000	150 000	150 000	0
Familjevårdens Centralorganisation, FACO	200 000	250 000	250 000	250 000	400 000
FAS-föreningen	700 000	—	700 000	700 000	700 000
Förening för frivilligt ensamstående föräldrar med donation, FEMMIS	—	0	—	—	—
FHDBF Riks, Föreningen för hörselskadade och döva barn	0	0	—	—	—
Forum för Familjevård	0	—	250 000	—	—
Fritidsforum – Riksförbundet	—	—	—	0	—
Sveriges fritids- och hemgårdar	—	—	—	0	—
Föreningen Anhöriga till sexuellt utnyttjade barn – ATSUB	400 000	400 000	350 000	250 000	—
Föreningen Bona Vias Föräldrar	0	—	—	—	0
Föreningen Hjälpkällan	200 000	250 000	0	0	—
Föreningen Knas hemma	—	500 000	600 000	750 000	750 000
Föreningen Vårdnad Bode Umgänge i Sverige	—	—	—	—	0

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Föräldraalliansen Sverige	250 000	0	—	—	—
Giving People	0	0	—	0	—
Göteborgs Räddningsmission	—	0	—	0	0
Insamlingsstiftelsen War Child	—	—	—	0	—
Internationella Vänner	—	—	—	0	0
IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis	700 000	750 000	750 000	750 000	850 000
Kvinnojouren Linnéan i Linköping	—	0	—	—	—
Livskraft Sverige	—	0	—	—	—
Labbet	—	—	—	—	0
Maskrosbarn	950 000	550 000	700 000	800 000	800 000
Nattvandrarerna Sverige	—	—	0	—	—
nextME	—	—	—	0	—
PappaBarn	0	0	0	0	0
Plattformen Civila Sverige mot människohandel	—	0	—	600 000	600 000
Qrut	—	—	—	—	0
RFSL Ungdom	—	—	—	—	—
Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, RFS	500 000	300 000	250 000	350 000	350 000
Riksförbundet för samhällets styvbarn	0	—	—	—	—
Riksförbundet Noaks Ark	350 000	—	—	—	—
Riksföreningen Stoppa Kvinnlig Könsstympning, RISK	350 000	—	0	—	—
Rädda Barnens Riksförbund	—	0	—	—	0
Saknade Barnbarn – Forum för mor- och farföräldrar	—	0	0	—	—
Schyssta Kompisar	0	—	—	—	—
Riksförbundet skuldjouren, f.d. Skuldjouren Gotland	0	0	—	—	0
SOS Barnbyar	—	—	—	0	—
Stiftelsen Bräcke diakoni	—	—	0	0	—
Stiftelsen Goodsport Foundation	—	—	—	0	—
Stiftelsen Trygga Barnen	0	—	—	—	—
Svenska med baby	—	0	—	—	—
Svenska Muslimer för fred och rättvisa	0	0	—	—	—
Svenska Röda korset	2 650 000	3 000 000	3 100 000	3 200 000	3 100 000
Sveriges Makalösa Föräldrar	1 900 000	1 700 000	1 700 000	1 600 000	1 500 000
Tjejzonen	1 100 000	1 100 000	1 000 000	1 550 000	1 650 000
Vårsols familjecenter, Jönköping	—	0	—	—	—

Tabell 11. Fördelning av statsbidrag 2017–2021 inom verksamhetsområdet motverka våld mot kvinnor och organisation, kr

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
#utanskydds nät	—	—	—	326 000	376 000
Acting for Change	—	—	0	—	—
ActionAid International Sweden	—	—	—	450 000	450 000
Arraweelo kvinnoförening	—	—	0	—	—
ASOV Stockholm	—	—	—	—	0

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Brottsofferjouren Sverige	5 000 000	5 000 000	4 800 000	4 800 000	4 700 000
Förenade tjej-, trans- och ungdomsjourer	—	—	—	—	300 000
Föreningen Change Collective	—	—	—	0	0
Föreningen Kvinnoförsvaret (QF)	—	—	—	—	0
Föreningen mot våld i nära relation i Nacka Värmdö	—	—	0	—	0
Föreningen Tillsammans	—	—	—	—	0
Hela Människan i Malmö	0	—	—	—	—
HOPP, Riksorganisationen mot sexuella övergrepp	0	—	—	—	—
IM, Individuell Människohjälp	—	—	—	—	0
Järfälla kvinnojour	—	—	0	—	—
Kristianstads kvinnojour	—	—	0	—	—
Kurdistans Kvinnoförbund i Sverige	—	—	—	0	—
Kvinnojouren i Lund	—	0	—	—	—
Kvinnojouren Kullan	—	—	—	0	—
Kvinnojouren Sandviken	—	—	—	—	0
Kvinnors Nätverk	0	0	—	0	—
Kvinnorättsförbundet, KRF	—	0	—	—	—
Mankind Project Nordic	—	—	—	—	0
ManUp Sweden	—	0	—	—	—
MVU mottagningen mot våld i nära relationer i Uppsala	—	—	—	—	0
Män för Jämställdhet	2 000 000	2 500 000	2 660 000	2 900 000	2 900 000
Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk	—	—	—	—	350 000
Onkod Somaliska ungdomsförening	—	0	—	—	—
Plattformen Civila Sverige mot människohandel	—	0	—	—	—
Qulan Verdandi Örebro	—	—	—	—	0
QvinnoQulan Örebro	—	—	—	0	—
Rikskriscentrum	300 000	—	—	—	250 000
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, ROKS	13 750 000	13 500 000	13 400 000	13 500 000	13 200 000
Riksorganisationen GAPF, Glöm aldrig Pela och Fadime	250 000	415 000	350 000	350 000	350 000
Rise – Riksföreningen mot incest och andra sexuella övergrepp i barndomen (tidigare RSCI)	300 000	250 000	250 000	250 000	250 000
Rom och resande kvinnojour, RRJK	150 000	—	0	—	—
Skyddsvärnet i Göteborg	—	—	—	—	0
Somali Women in Sweden, SWIS	200 000	0	—	—	—
Somaya kvinno- och tjejjour	0	—	0	—	—
Stiftelsen Stickan. En krismottagning för män	—	—	0	—	—
Talita	100 000	0	—	—	—
Terrafem	1 550 000	1 800 000	1 800 000	0	1 000 000

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
TRIS - tjejeers rätt i samhället	300 000	0	—	—	—
Unizon	14 400 000	14 400 000	14 300 000	14 400 000	14 250 000
Öppen gemenskap	—	—	0	—	—

Verksamhetsområdena Ge stöd till efterlevande personer och Främjande av en god hälsa i befolkningen redovisas tillsammans.

Tabell 12. Fördelning av statsbidrag 2017–2021 inom verksamhetsområdena folkhälsa och stöd till efterlevande, kr

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Amningshjälpen	—	250 000	—	0	100 000
Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam)	—	—	—	—	0
Axberg-Hovsta Röda Kors-krets	0	—	—	—	—
CancerRehabFonden	—	0	—	—	—
Canopus Hundcenter	—	0	—	—	—
Drömmen om det goda	—	—	0	0	—
Ersta diakonisällskap	—	—	—	—	0
Evo's vänner	0	—	—	—	—
Fred och Social Utveckling Organization	—	—	0	—	—
Fredens Hus	—	—	—	—	0
Frisk & Fri - Riksföreningen mot ätstörningar	0	—	0	—	—
Föreningen Resurscentrum för kvinnor i Malmö - Winnet Malmö	0	—	—	—	—
Förbundet S:t Lukas	—	300 000	300 000	300 000	300 000
Föreningen Frisk mat	—	—	—	0	—
Föreningen Jourhavande medmänniska	—	—	160 000	145 000	250 000
Föreningen Tillia	—	0	0	0	—
Ideella föreningen Cancerkompisar	—	0	—	—	—
IFS i Göteborg	—	0	—	—	—
Kärleksakuten	—	0	0	—	—
Livsval	—	—	—	0	—
Löberöds föreläsningförening	—	0	—	—	—
Mamma till Mamma	—	—	—	0	0
Mind - föreningen psykisk hälsa	550 000	250 000	350 000	350 000	300 000
Noaks Ark Syd	—	0	—	—	—
PatientPerspektiv	0	0	—	—	—
Porraktuen/ Svenska Institutet för sexuell och relationsmässig hälsa	—	—	—	—	0
PRO Kalix	—	—	0	—	—
Region Stockholm Resurscentra för Kvinnor	—	0	—	—	—
RFSL Ungdom	300 000	300 000	—	—	—
Riksförbundet för sexuell upplysning Malmö, RFSU Malmö	—	—	0	—	—

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Riksförbundet HOBBS-Hälsa oberoende av storlek	250 000	250 000	300 000	300 000	250 000
Riksförbundet Hälsofrämjandet	100 000	—	—	—	—
Riksorganisationen Reacta	—0	0	—	—	0
RSMH, ISB	0	0	—	—	—
RSMH Norväst Skåne	—	—	—	0	—
RSMH Vallonerna	—	—	0	—	—
RSMH, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, distriktet i Jönköpings län	0	—	—	—	—
SAMsteget ekonomisk förening	—	—	—	0	—
SIOS, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige	0	—	—	—	—
SKOOP! Intresseorganisation för arbetsintegrerande socialt företag	—	—	—	—	0
Somaliska ungdomsförbundet i Sverige	—	—	—	—	0
Suicide Zero	—	—	0	—	—
SV Väst – Uddevalla	—	—	—	—	0
Svenska med baby	—	—	—	—	0
SWAT	—	—	—	—	0
Unga Örnar Kramfors	—	0	—	—	—
Victory Kvinnoförening	—	—	—	0	—
Västerås Stadsmission	0	0	—	—	—
West Pride	—	—	—	—	0
Winnet Sverige	—	—	0	—	—
Yrkesföreningar för fysisk aktivitet, YFA	0	—	—	—	—
Äldrekontakt	300 000	400 000	440 000	405 000	350 000x
Randiga Huset	250 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd, SPES	450 000	450 000	450 000	400 000	350 000
Riksorganisationen för anhöriga till våldsdödade, RAV	—	—	—	150 000	250 000
SAMS - SamArbete för Mäniskor i Sorg	700 000	600 000	600 000	550 000	450 000
Spädbarnsfonden	250 000	250 000	300 000	300 000	300 000
VIMIL – Vi som mist någon mitt i livet	100 000	100 000	150 000	150 000	150 000
Vi som förlorat barn	200 000	150 000	250 000	250 000	250 000

Tabell 13. Fördelning av statsbidrag 2018–2021 inom verksamhetsområdet främja idéburen vård och omsorg, kr*

Organisation	2018	2019	2020	2021
Famna - riksorganisationen för idéburen välfärd	3 000 000	3 000 000	2 500 000	2 500 000
FAS-föreningen	0	—	—	—
IKOS, Information, Kunskapsutveckling och Samverkan	0	—	—	—
Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)	—	—	0	—
Läkare i Världen	—	—	500 000	500 000
Manscentrum Östra Södertörn	0	—	—	—

Organisation	2018	2019	2020	2021
NOBAB Sverige	—	0	—	—
Novahuset	0	—	—	—
Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner	0	—	—	—
Stiftelsen Arbetsutveckling Framtidstro (re:form)	0	—	—	—
Sveriges Undersköterskor & Specialist-sjuksköterskors Yrkesförening, SUSF	0	—	—	—
Forum - idéburna organisationer med social inriktning	1 850 000	1 950 000	1 950 000	1 900 000

*Verksamhetsområdet inkluderades fr.o.m. 2018 i förordningen.

Tabell 14. Fördelning av statsbidrag 2018–2021 ej hänfört till något verksamhetsområde

Organisation	2017	2018	2019	2020	2021
Forum - idéburna organisationer med social inriktning	1 850 000	1 850 000	1 950 000	1 950 000	1 900 000

Referenser

1. (Regeringens proposition 2009/10:55 – En politik för det civila samhället)
2. (SOU 2016:13 Palett för ett stärkt civilsamhälle)
3. Nordfelt, M. Uppföljning av Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges kommuner och landsting: Ersta Sköndal högskola 2012.
4. Statistiska centralbyrån. Det civila samhället 2020 – satelliträkenskaper. SCB 2022.
5. https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/globalassets/dokument/styrdokument/radet-for--erfarenhetsutbyte_statsbidrag-till-vissa--organisationer-inom-det-sociala-området-ny.pdf
6. Socialstyrelsen. Utvärdering av statsbidraget till vissa organisationer inom det sociala området. Verksamhetsåren 2012–2016. Stockholm 2018.
7. SOU 2016:13 Palett för ett stärkt civilsamhälle s. 119-120
8. Socialstyrelsen. Användningen av statsbidraget till organisationer inom det sociala området. Redovisning av 2017 års verksamhet. Stockholm 2018.
9. Socialstyrelsen. Användningen av statsbidraget inom det sociala området 2018. Stockholm 2019.
10. Socialstyrelsen. Redovisning av 2019 års statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området. En uppföljning av hur medlen använts under det aktuella bidragsåret. Stockholm 2020.
11. Socialstyrelsen. Redovisning av 2020 års statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området. En uppföljning av hur medlen har använts under det aktuella bidragsåret. Stockholm 2021.
12. Socialstyrelsen. Redovisning av 2021 års statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området. Stockholm 2022.